

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารกับการสร้างการมีส่วนร่วมและการจัดการปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล กรณีศึกษา ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน การสื่อสารที่สร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล ตลอดจนการใช้การสื่อสารของแกนนำชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนในการจัดการปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ การพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมชายฝั่งของชุมชนอย่างยั่งยืน

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่ของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน จำนวน 28 คน

ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกชุมชนในการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้าน สื่อบุคคลภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มชาวบ้านและแกนนำชุมชน การสื่อสารภายนอกชุมชนมีแกนนำชุมชนเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างชาวบ้านและหน่วยงานภายนอกชุมชน รูปแบบการสื่อสารกลุ่มใหญ่ เช่น การประชุมและการประชาคม ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกชุมชนในการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง สื่อที่ใช้ภายนอกชุมชน ได้แก่ สื่อเฉพาะกิจและสื่อมวลชน

การสื่อสารระหว่างบุคคลภายในชุมชนเป็นจุดริเริ่มของกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและการค้นหาปัญหา ชุมชนตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหา แกนนำชุมชนใช้สื่อเฉพาะกิจในการร้องเรียนกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผน การสื่อสารกลุ่มใหญ่ในรูปแบบของการประชุมก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวางแผนระหว่างแกนนำชุมชน ชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หลายหน่วยงานทางราชการและองค์กรเอกชนให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหา เช่น ความรู้ทางวิชาการ งบประมาณและเทคโนโลยี เป็นต้น แกนนำชุมชนและชาวบ้านให้การสนับสนุนด้านแรงงานและการอำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ในขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ชาวบ้านและแกนนำชุมชนร่วมติดตามและประเมินผลด้วยการรวมกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ผลที่ได้จาก

การดำเนินการต่าง ๆ และขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์หรือรับผลกระทบร่วมกัน ชาวบ้านต่างร่วมรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหา การสร้างแนวป้องกันคลื่นส่งผลให้เกิดความสมบูรณ์ตามแนวชายฝั่ง ประเด็นสำคัญคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่จะสานต่อการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งของชุมชนด้วยการปลูกป่าชายเลนเพื่อเสริมแนวป้องกันคลื่นขึ้นในและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเลของชุมชน

ผลการวิจัย ยังพบว่า แกนนำชุมชนใช้การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ในการจัดการปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งประกอบด้วย การผสมผสานสื่อชุมชนและสื่อบุคคล การกระจายข่าวสารผ่านผู้นำกลุ่มชาวบ้านและการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะของชุมชน โดยมีเป้าหมายที่จะใช้สื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของชุมชน ส่วนการสื่อสารภายนอกชุมชน พบว่า แกนนำชุมชนใช้สื่อเฉพาะกิจที่หลากหลาย การสร้างเครือข่ายข้อมูล การร้องเรียนอย่างต่อเนื่อง และการใช้สื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวสารของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นหรือส่งเสริมให้หน่วยงานภายนอกชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน แต่หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ คือ ชุมชนสามารถจัดการปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งด้วยวิธีของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การปลูกป่าชายเลนเพื่อเสริมแนวป้องกันคลื่นลมและการฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่ง การจัดทำพื้นที่ศึกษาป่าชายเลนและการปลูกฝังเยาวชนในชุมชนให้รู้จักหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมชายฝั่งของชุมชนอย่างยั่งยืน